

Cekada iz preobilja iskustava svoga svećeničkog života niže mudre savjete »Mladomisniku u spomenar« i otkriva mu najglavniju tajnu za njegov suvremeni apostolat: »Kršćanstvo je uvijek jako i prodorno, ako je dobro i sveto« (str. 59).

Duda je htio istaknuti ono što je današnjem svijetu najpotrebnije: on treba svećenika, ali u onome što je njemu bitno, najnutarnije: biti svećenik: »prvi je zadatak naše aktivnosti već samo to što jesmo svećenici. Samo — budimo ono što jesmo!« (str. 104). Pisac to nije htio samo izraziti nego je nesvjesno ili svjesno postigao i to da se to može osjetiti. Sva veličina toga »biti svećenik« prešla se na koncu u jedan divan metafizički spjev!

Fajdiga se kao apologeta zanima napose za problematiku vjere i nevjere u suvremenom svijetu pa zato lijepo na koncu kaže: »Po svećeniku se vjera diže ili pada« (str. 138).

Kozelj je istakao samo jednu, ali nadasve važnu misao: milost zvanja mora se prihvatiti hrabro i odvažno, s velikim osobnim zalaganjem. Divna je to filozofska analiza čovjekova slobodno-voljnog sudjelovanja kod čisto umne djelatnosti. Zato je njegova poruka svećenicima našega doba: »Uzmite na se uzvišeni teret svećeništva kao potpuno probuđene i zrele ličnosti: u svoj prisebnosti i slobodi duha« (str. 156).

Kuničić kao vjerni sin sv. Tome ide u dubinu »na idejne temelje života«, jer: »Današnjica se utapa u krizi finaliteta« (str. 160). Kao moralista ističe osobito ovu značajku svećenika: »Prosvjećivanjem, moralnim odgajanjem, oplemenjivanjem ljudi svećenik se i socijalno afirmira, on širi kulturu, izgrađuje ovozemnu zajednicu, kojoj pripada« (str. 167). Dotaknuo je mnoga pitanja, kao što je široko područje njegove struke.

Marušić raspravlja o suvremenom ateizmu. Dosta ga zanosi filozofsko umovanje, ali ističe da je u ovoj stvari neophodno potreban i »opus operantis«. Njegov je dialog osobito živ i neposredan.

Šilić je odgovorio na najveći broj pitanja. Bogatstvo njegovih misli, mnoštvo zornih primjera iz suvremenog života, dinamični stil i toplina njegova srca možda su nesvjesno slika jednog svećenika koji želi biti svećenik baš našeg vremena. On je dao da ovaj svijet pokuca na njegovo svećeničko srce i zato mu ništa ne prolazi nezapaženo. Evo samo jedne njegove misli: »Ja strahujem za budućnost evropske civilizacije, ali ne strahujem za budućnost kršćanstva« (str. 280).

Škvorc je svoje misli o svećeništvu i stanju modernog svijeta zaođenju u lijepo pismo. Misli teku iz srca koje ne raspravlja nego ima samo jednu stvar pred očima a to je poruka Pavlova: Imitatores mei estote sicut et ego Christi!

Trstenjak se stručnjački snalazi u suvremenoj problematici. Daje neobično finu psihološku analizu modernog čovjeka, i pokazuje kako se psiholozi već danas bave problemima modernog svijeta. Tako su engleski psiholozi uveli termin: frustracija težnje za užitkom; razvila se posebna medicinska grana: psihosomatika itd. Zato Trste-

njak upozorava: »I k svećeniku dolazi današnji čovjek samo još toliko, koliko u njemu vidi eksperta, stručnjaka, specijalistu za određena pitanja, na koja drugi ne mogu dati zadovoljavajući i uvjerljiv odgovor« (str. 310) pa prema tome: »... pastoralna formacija budućih svećenika treba... dati mladim ljudima potrebne kvalitete (usmjerenost i znanje), koje ranija vremena nisu zahtijevala« (311).

Pored ovih lijepih glasova možda se trebao čuti i gdjekoji glas tolikih vrijednih čisto pastoralnih svećenika.

Možda baš naslov nije sretno formuliran. Ipak su glavna meta svećenici našega vremena. No jedno svakako može iz knjige naučiti naše vrijeme, da je svećeničko srce za njega iskreno zauzeto.

S nekim postavkama u pojedinim člancima ne bi se mogli složiti, ali bez toga ne bi knjiga imala onu vrijednost koju su joj izdavači namijenili: »... ova knjiga ima, između ostalog, zadatak da svojom šarolikošću mišljenja, neočekivanom izmjenom tema, raznolikošću stila, tematike, autora, opsega i stanovišta, ne samo ne bude monotona nego i pobudi što veći stupanj zanimanja!« (str. 10). Dakle, početak je tu, drugi trebaju učiniti svoje.

Dr. S. Doppelhammer

ALEXIUS BENIGAR o. f. m.: *Theologia spiritualis*. Ed. II. — Secretaria Missionum o. f. m. — Roma. 1964. pp. CX. 1328.

Pisac djela, o kojem izvješćujemo, zagrepčanin, franjevac, proveo je puno godina kao misionar u Kini. Predavao je ascetiku i mistiku u prokrajinskom sjemeništu sv. Bonaventure u Hankovu. Djelo je prvotno zamišljeno kao skromni školski priručnik. Prihvaćen da napusti Kinu, autor je u Rimu popunio i proširio prikupljenu građu te na želju svojih poglavara, učenika i prijatelja izdao najprije Compendium theologiae spiritualis (g. 1959.), a već nakon par godina (što je za ovako omašno znanstveno djelo rijetkost!) novo prošireno izdanje pod kraćim naslovom »Theologia spiritualis«. Djelo je tehnički vrlo lijepo opremljeno; tisak na finom papiru; uz obilnu opću bibliografiju na početku; uz posebnu bibliografiju za svako važnije pitanje; ima na kraju pomno izrađeni index nominum i index rerum analyticus. Ne čudimo se da je vrhovni poglavar franjevačkoga reda zaželio da bi se djelo našlo u svim kućnim bibliotekama, da bi ga pomno i rado proučavali i svećenici i klerici; i poglavari i pastiri duša. Značajnije je da sam prefekt Svete kongregacije za sjemeništa i sveučilišta kard. Pizzardo djelo toplo preporučuje čitavom kleru a napose studentima teologije. I doista, nesamo po opsegu, po dotjeranoj opremi nego i po samostalnoj, zreloj i znanstvenoj solidnoj obradbi, djelo o. Benigara potpuno je na liniji klasičnih djela ove vrsti i može se bez pretjeravanja mjeriti s najboljim između njih

a po brižno razrađenoj dogmatskoj fundiranosti ih i nadilazi.

Nije lako točno zaokružiti sam pojam Duhovne teologije, dati njezinu adekvatnu definiciju, te je kao relativno samostalnu granu izdvojiti i razlikovati od ostalih teoloških disciplina; napose dogmatike i moralke koje u izvjesnoj mjeri nužno u sebi uključuje. O. Benigar je Duhovna teologija »onaj dio teologije koji raspravlja o Bogu u koliko on s ljubavlju i dobrotom udove mističnoga Tijela Kristova uz njihovo vlastito žarko, revno i velikodušno sudjelovanje od prve klice bogolikoga života postepeno usavršuje do »savršena čovjeka i do pune mjere rasta« njihove božanske glave. Vjeran tom shvaćanju on još brižnije i sistematičnije nego Marmion, Plus ili Tanqueray, u prvom djelu polaže dogmatske temelje kršćanskoga duhovnoga života. Početak i izvor toga života je u suvereno slobodnoj milosnoj odluci Božjoj da po Utjelovljenju Riječi, navedovanjem Bl. Djevice Marije, svoj nutarnji trinitarni život proširi na ljudski rod; uzdižući čovjeka po posvetnoj milosti i ulivenim krepostima na dostojanstvo i život Djeteta Božjega. (Tract. I.) U slijedeća dva Traktata o. Benigar oslanjajući se sve jednako na sigurno dogmatsko naučavanje pokazuje na koji način i po kojim zakonima Trojedinu Bog milosni život u čovjeku umnožava i usavršuje, da završi prvi dio opširnog i temeljitom raspravom: o daru mistične i ulivene kontemplacije te njezinom odnosu k savršenosti. U drugom dijelu koji ima četiri traktata, težište je na gorljivom sudjelovanju pravednika s Božjom milošću. Važno je i dragocjeno da auctor prije nego će govoriti o načinu kako nam se služiti običnim, redovitim sredstvima i pomagalicama i boriti s redovitim poteškoćama u duhovnom životu, veoma pregledno iznosi sve što treba znati o anomalijama duhovnoga života... Znamo koliko današnjica unosi najtežih psihopatoloških nanosa u duhovni život, i koliko su naše ispovjedaonice opterećene abnormalnostima. Drugi dio auctor završava opširnom i korisnom studijom o duhovnom vodstvu i problemima koji su s njim u vezi.

O. Benigar nas upozorava da mu je namjera izložiti celovitu katoličku ascetsku nauku, ali da će se pri tom u prvom redu oslanjati na franjevačku tradiciju i crsti iz one bogate duhovne baštine koja je sadržana u velikim naučiteljima franjevačkoga reda. To dolazi do izražaja već u samom bibliografskom preledu; još više u arhitektonici i kristocentričkoj perspektivi duhovnoga života, kako je auctor s velikim Duns Scotom odmah u početku zacrtao; nadalje u povjerenju i odanosti kojom se kod najvažnijih pitanja poziva i oslanja na prvaka srednjovjekovne mistike sv. Bonaventuru; u karakterističnom životnom dahu i posebnog unkciji koja čitavo djelo provećava. Za našega auctora, kao i za njegovog učitelja sv. Bonavenutru, teologija je nesamo objektivno nego i subjektivno: veritatis ut credibilis notitia pia. Ona treba da je

sva prožeta duhom vjere i težnje za Bogom. Pogotovo to vrijedi za Duhovnu teologiju. Ona je sva upravljena na pravu »kršćansku mudrost«. Dok poučava, tako poučava, da u isti mah snažno potiče na djela »pravde i svetosti«, kojima čovjek spremno, radosno i sa zahvalnošću odgovara milosnoj Božjoj inicijativi. Dogmatske istine i moralne zasade ona gleda pod tim vidikom i tretira u tom duhu. (str. 3. 6.)

Odlučujući se svjesno za franjevačku duhovnu školu o. Benigar nipošto ne postaje ekskluzivan ili jednostran. On vrlo dobro ističe da su bitni i osnovni elementi svim duhovnim školama unutar Crkve zajednički: svima je savršenstvo u sjedinjenju s Bogom po savršenoj ljubavi; svima je put do tog cilja nasljedovanje Isusa Krista i ispunjenje Božje volje; sredstva: potpuno odricanje sama sebe, prakticiranje kreposti u herojskom stepenu itd. Razlika je u nebitnim i akcidentalnim crtama. One su različiti način religioznoga proživljavanja, razni oblici kojima isti Duh Božji ljude različitih temperamenata, individualnih osebina, uzgoja i životnih prilika potiče na nasljedovanje Isusa Krista. Sv. Majka Crkva te različite škole jednakom ljubavlju prihvaća, ne kao međusobno oprečne, protivne i nespojive, nego kao različite oblike koji se međusobno popunjuju i obogaćuju, te u krilu Crkve rađaju onom divnom raznolikošću, bujnošću, ljepotom i bogatstvom duhovnoga života koji je njezino najdragocnije blago i njezin najdivniji ures. (str. 41, 43.) Tu katoličku otvorenost, širinu i bogatstvo nalazimo i u djelu o. Benigara. Iz njega nam govori Evandjelje; ono je isprepletano dubokim i snažnim tekstovima sv. Otač, napose sv. Augustina; naukom velikih srednjovjekovnih učitelja duhovnoga života: sv. Bernarda, sv. Tome, pa novijih sv. Franje Sal., sv. Terezije najnovijih poznatih auctora. Zato djelo i može preporučiti jednako vrhovna redovnička vlast za članove reda, kao i središnja crkvena za sve crkvene uzgojne zavode i za čitav kler.

Da će unatoč toga kod obrađivanja raznih pitanja duhovnoga života doći do izražaja specifični stav i naročito gledanje auctora, to je neizbježno; i vrijednost djela nesamo ne umanjuje nego mu daje posebno značenje, vrijednost i privlačnost. Uživamo n. pr. kako o. Benigar na str. 417. znanstvenom jasnoćom i preciznošću izriče bit mističkoga doživljavanja. Kada na slijedećoj stranici prema prvcima mistike počne detaljno opisivati mističko iskustvo, u prvi mah se začudimo što uz sv. Bernarda, sv. Bonaventuru i sv. Terezije ne spominje sv. Ivana od Križa. U daljnjem toku izlaganja sv. Ivan od Križa dolazi primjerno do riječi, no svakako ne u onoj mjeri u kojoj bi progovorio u ascetskom djelu kojemu je auctor kakav Karmelićanin. O duh. vježbama sv. Ignacija o. Benigar govori s iskrenom simpatijom i priznajem, ističući njihovu prikladnost upravo za vrijeme, koje traži heroje i mučenike (1225. str.). Po

koji Isusovac bi dakako poželio da je o. Benigar malo opširnije prikazao samu tehniku duhovnih vježbi, redosljed razmatranja i njihovu unutarnju strukturalnu povezanost, s njihovim neodoljivim logičkim rastom, sve jačim psihološkim i milosnim zahtovom u ljudsku dušu po kojem one postaju »domovinom jakih«, kakve upravo današnje razrovano i uzburkano vrijeme traži. Tako će se naći i drugih pitanja gdje bi učenik druge duhovne škole našao drukčiji način izražavanja, drugamo premjestio naglasak u izlaganju, pokojem pitanju posvetio više pažnje i prostora, ali će jedva moći prigovoriti ispravnosti same nauke i relativnoj opravdanosti gledanja.

Svatko tko pobliže prouči djelo: *Theologia spiritualis*, morat će priznati da nam tu govori čovjek velike i široke erudicije, svestranog i temeljitog poznavanja svih problema duhovnoga života; dubok i bistar um, kojemu polazi za rukom da samostalnim razmišljanjem na svoj vlastiti način, rijetkom preciznošću i jasnoćom, na relativno lagan, ali uvijek ispravan način svom učenicu i čitatelju prikaže kadikad teške i delikatne probleme kršćanskoga duhovnoga života; čovjeka bogatog životnog iskustva i trijezna, uravnotežena suda, kojemu se u svetom i teškom poslu težnje za savršenošću bez straha može povjeriti.

Na koncu jedna želja ili sugestija, kako bi — po našem mnjenju — ovo lijepo djelo još više odgovaralo upravo potrebama današnjega vremena. Na str. 8. o. Benigar dobro ističe da se u Duhovnoj teologiji radi o svrhunaravnom životu ljudi, u koliko su udovi mističnoga tijela Kristova koje je katolička Crkva. Taj život nastaje i raste samo unutar toga svetoga organizma, te zato ima socijalni, katolički i crkveni karakter. Ne bi li se upravo razvijanju duhovnoga života po tijesnoj životnoj vezi s Crkvom, s njezinom liturgijom, u prvom redu s centralnim liturgijskim činom Crkve sv. Misom, ali i s dubljim proživljavanjem ostalih sakramenata: svog krštenja, krizme i t. d. moglo posvetiti više pažnje. Pokazati kako i ono najnutarnije i najintimnije pulziranje kršćanskoga života mora trajno biti katoličko; uronjeno i nošeno zajedništvom sa svom vojujućom, trpećom i pobjedničkom Crkvom; kako trajno kroza nj mora strujati ekumenska misao, sva prožeta apostolskim duhom i brigom za čitavo mistično Tijelo.

Dr I Kozelj

ZLATAN PLENKOVIC: *Blagdanske misli*, sv. I i II, Split 1961., izdao samostan Dominikanaca, Hrvojeva 2.

Na jednoj izabranoj izreci iz Evandjelja (sv. I) ili iz Poslanice (sv. II) pisac gradi i razvija misli kao građu za nedjeljne i blagdanske homilije. Razvija ih planski, sistematski. Dijeli ih

tako da ta dioba može poslužiti kao okosnica na koju drugi mogu graditi slične misli.

Čitam ovu zbirku punu svježine, slikovitosti, zdrave originalnosti. Na um mi padaju riječi Pija XII. On konstatira da film posjeduje veliku snagu utjecaja na čovjeka, napose na mladost. Zašto? Jer je film slikovit te tako zasićuje veliku žeđu za vizuelnošću. Osim toga, film odrazuje život, prikazuje odsječke dnevne životne drame. Nervozni tempo života onemogućuje mnogima da uoče te njegove skrivene strane. A ipak, veli Pijo XII, istina Evandjelja nije manje privlačna, i heroizam kršćanskih kreposti nije manje moćan da stimulira na dobro.

Kako će istina Evandjelja i heroizma kršćanskih kreposti polučiti tu svrhu? Uvjet je jednostavan: istine se Evandjelja ne smiju izricati hladno, kao matematički poučak, niti kao suhi zakonski paragraf. Riječi vječne, životne istine moraju biti revno pripravljene, izrečene s uvjerenjem, toplo, s osobnim koloritom, prizvukom, ali uvijek u duhu one punine unutarnjeg života tako da te riječi ne mogu a da ne prodru do duše slušalaca (Pijo XII u govoru 10. III 1948).

U tom pogledu ova zbirka je na zamjernoj visini. Slikovitost i životnost njene su odlike. Pisac sakuplja slike posvuda; po knjizi prirode; osluškuje unutarnje glasove duše; registrira tonove zbiljnosti; vadi blago misli iz povijesti; asimilira velike misli genija. Sve te misli oživljava vlastitim refleksijama, prikazuje ih oplodene, pune trajne vrijednosti.

Razumije se, teolog, koji je navikao na precizno teološko izražavanje tu i tamo će popostati. Shvatimo da se radi o propovjedniku i pjesniku, koji nastoji i teološke istine zaodjenu ti u ruho slikovitosti. To je važno. Propovjednik mora poučavati, ali to će postići tako da nauku iznese u ugodnoj, zanimljivoj formi. Konačni je rezultat: obraćanje slušalaca. To je u rukama Duha-Svetoga, jer »niti je što onaj, koji sadi, niti onaj, koji zalijeva, nego onaj, koji daje da raste — Bog« (I Kor 3, 8).

N. K.

Dr JOSEPH RUDIN: *Psychotherapie und Religion* Seele, Person, Gott. — Izdaje Waeter-Verlag, Olten, Švicarska 1960.

Dr. Joseph Rudin već godinama piše u stručnim i vodećim časopisima o problematici takozvane duboke psihoanalitičke znanosti i praktičnog psihoanalitičkog iskustva. Rođen je u Zürichu 1907. Studirao je filozofiju, teologiju, pedagogiku i psihologiju. Doktorirao je iz pedagoške psihologije na univerzitetu u Freiburgu u Švicarskoj, gdje i djeluje. Ima dugogodišnju praksu u analitičkoj psihologiji i psihoterapiji. Predsjednik švicarskog društva katoličkih psihoterapeuta. Član radnog odbora švicarskog društva: »Arzt — und Seelsorder.« Saradnik je uglednih časopisa: »Orientierung«, »Anima« i dr.,